

Til
Opptaksutvalget

Oslo 30.05.22

Høringsinnspill til Opptaksutvalget fra Folkehøgskolerådet

Folkehøgskolerådet (FHSR) takker for muligheten til å komme med innspill til Opptaksutvalgets arbeid. FHSR er et skolepolitisk samarbeidsorgan for landets 86 folkehøgskoler og folkehøgskoleorganisasjonene og utfører også oppgaver på vegne av Kunnskapsdepartementet.

Vi velger i vårt svar å legge vekt på hvorfor vi mener et år på folkehøgskole gir en kompetanse som er unik for videre studier og/eller arbeidslivet og som gjør at et år på folkehøgskole fortsatt skal kvalifisere for tilleggs poeng for opptak til høyere utdanning.

Allmenndanning og folkeopplysning

De norske folkehøgskolene ble opprettet for snart 160 år siden med det formål å gi bondeungdom/bygdeungdom kunnskap og innsikt nok til å kunne ta del i utviklingen av demokratiet og settes i stand til å utfordre embedsmennenes rolle som datidens kunnskapsbærere i samfunnet.

Folkehøgskolenes formål er fortsatt allmenndanning og folkeopplysning. Dette er nedfelt i §1 i *Folkehøgskoleloven*. FHSR mener folkehøgskolelovens formål er like gyldig i dag som da skolene ble opprettet på 1800-tallet. Vi lever i en verden der demokratier er under press og antall diktaturer øker, falske nyheter spres lett og hver fjerde student i høyere utdanning i landet vårt enten faller fra, eller gjør omvalg fra høyere utdanning. Med dette bakteppet er folkehøgskolenes rolle i lærings- og modningsprosessen mot velfungerende voksne og demokratiske medborgere et uvurderlig supplement til det øvrige skole- og utdanningssystemet.

Tilleggs poeng

Stortingets vedtak om tilleggs poeng i folkehøgskolene ble gjeldende fra skoleåret 1997/1998. Det ble samtidig bestemt at det skulle være ett felles regelverk for rangering av søkere til alle grunnutdanninger i hele universitets- og høgskolesektoren og at det skulle legges større vekt på de generelle kvalifikasjonene for høgre utdanning enn på hvilke kvalifikasjoner som har relevans for det enkelte studium. Det ble slått fast at det, utenom gruppen for førstegangsvitnemål, skulle kun gis tilleggs poeng for ett års tidligere studier (herunder folkehøgskole), eller førstegangstjeneste. For å få godkjent et folkehøgskoleår må elevene ha gjennomført 190 skoledager og ha lavere fravær enn 10 prosent.

Da vedtaket om tilleggs poeng ble gjort gikk det i skoleåret 1996-1997, 5128 elever i folkehøgskolene. Året etter, i skoleåret 1997-1998, da tilleggs poengene var innført, var det 1717 flere elever som valgte folkehøgskole, dvs. 6845 elever. 25 år etter innføring av tilleggs poeng har antall elever i folkehøgskolene stabilisert seg på om lag 11-12 prosent av et årskull. I skoleåret 2021-2022 har det gått 7324 elever i folkehøgskolene. I årene etter at tilleggs poeng ble vedtatt er det fem folkehøgskoler som har blitt nedlagt, og åtte nye som er godkjent.

Folkehøgskolen, - et pedagogisk alternativ

Folkehøgskolene er regulert i en egen lov om folkehøgskoler, og har folkeopplysning og allmenndanning som formål. Folkehøgskoleloven skiller dermed folkehøgskolene fra andre voksenopplæringstilbud ved at de er regulert i egen lov. Skolens helhetlige tilnærming til læring

omfatter også sosialpedagogisk arbeid utenom regulert undervisningstid. Å bo sammen og lære å fungere i fellesskapet på internat gir rike muligheter for å møte nye utfordringer og høste nye erfaringer. Med utgangspunkt i grunnleggende kristen-humanistiske verdier, blir folkehøgskolens demokratiske dannelsesarbeidet virkeliggjort gjennom en dialogpreget pedagogikk. Opplæring og øvelse i demokrati, samarbeid og ytringsfrihet er sentrale tema i skolenes daglige arbeid. Skolene har som ambisjon å romme alle, uavhengig av livssyn/bakgrunn.

Å være studieforbereid

Også i dag er det vesentlig for gjennomføringsevnen av høyere utdanning at studentene er studieforbereid. Videregående opplæring skal gi elevene kompetanse i å lese og skrive akademiske tekster. I tillegg trenger studentene mer generell kompetanse som selvstendighet, evne til samarbeid, kritisk refleksjon og livsmestring. Å utvikle evne til å se seg selv og kjenne seg selv og være bevisst sine styrker og svakheter bidrar til å forme personlighet, oppførsel og moral. Folkelig danning er en prosess som fokuserer på individets evne og plikt til å bli oppmerksom på seg selv, på andre mennesker og den verden vi lever i. Dannelsesbegrepet er nedfelt i folkehøgskolenes formålsparagraf. Danning er viktig i arbeidet med å gjøre elevene studieforbereid.

Opptaksgrunnlag

I svært mange land tas studenter opp i høyere utdanning basert på mer enn karakterer. Det er vanlig med samtaler med studenten, å få anbefalingsbrev fra lærere, å kunne vise til at man har jobbet som frivillig eller gjort annet nyttig arbeid osv. I Norge tas studenter i hovedsak opp basert på karakterer. Tilleggspoengene er kun en korreksjon av dette. Årsaken til at så mange land velger et bredere opptaksgrunnlag er nettopp at det ikke kun er karakterene fra videregående skole som viser om man er studieforbereid, moden nok og egnet til å fullføre et studium. Tilleggspoeng for et år på folkehøgskole gir nettopp et uttrykk for at studenten har gjennomført et år som har gjort vedkommende mer studieegnet, og dermed har større sannsynlighet for å gjennomføre et studium.

Unngå frafall:

Det må være et mål for samfunnet at de som ønsker å ta høyere utdanning, kommer raskt inn i studieforløpet. SSBs rapport om frafall og bytter i universitets- og høgskoleutdanning, fra 7. februar 2022, viser at 1 av 4 studenter faller fra gradsstudiene. Allerede første året slutter halvparten av studentene, og i løpet av det andre året har 70 prosent av det totale sektorfracfallet skjedd. Frafallet i høyere utdanning er ikke akseptabelt verken samfunnsøkonomisk eller for den enkelte ungdom. Å ytterligere øke forventningene om at unge skal raskt inn i høyere studier kan derfor være uheldig. De senere årene har vi opplevd at svært mange unge peker på forventninger om prestasjoner i videregående skole, og at dette fører til at stadig flere unge sliter med psykiske plager. Også i folkehøgskolene opplever vi at flere unge har psykiske utfordringer enn tidligere.

Et år på folkehøgskole gir mulighet til refleksjon og modning, og dermed bedre forutsetninger for å treffe gode valg når det gjelder framtid og studier. Gjennom et folkehøgskoleår lærer elevene å ta ansvar for seg og sitt, og å samhandle med andre gjennom å bo og lære sammen - kompetanser som er særlig viktige når man skal starte med høyere utdanning. FHSR mener det må investeres i at studentene velger riktig studium, at de er motiverte og studieforbereidte når de begynner å studere, slik at også sjansen for at frafallet i høyere utdanning reduseres.

Effektundersøkelse av folkehøgskole

Norge har dessverre ikke forsket like mye på folkehøgskole som våre naboland, men Danmark har en forskningsrapport fra 2013 som har sett på effekten ved å gjennomføre et folkehøgskoleår:

«Effektundersøkelse av danske elever på højskole»¹ (Dansk folkehøgskole). Undersøkelsen er utført av Lange analyse.

Undersøkelsen viser at elever som har valgt å gå et år på folkehøgskole fullfører studiene i større grad enn elever uten folkehøgskole:

1. Frafalls elever øker sjansen for å begynne igjen på videregående skole. «Der er ca. 17 % forøget chance for komme i gang med utdanning igjen, hvis et afbrud følges opp med et højskoleophold». Undersøkelsen viser at sjansen er enda høyere for å fullføre hvis eleven har droppet ut fra yrkesfag.
2. Folkehøgskole minsker sjansen for frafall på høyere utdanning. «Afbruddet (avbrytelse av studiet) reduseres med 6-7 %, når studerende tager på højskole forud for studiestart» og «Især på universitetsuddannelserne er effekten av et højskoleophold stor. Efter ét års studier ses en reduktion i frafald på ca. 8 %, efter to års studier på ca. 10 %».
3. Folkehøgskole har størst effekt for elever som kommer fra hjem med lav sosiokulturell status. «Sandsynligheden for at vende tilbage til uddannelsessystemet efter afbrudt erhvervsfaglig uddannelse øges med ca. 55 % for unge fra ikkeuddannelsesvante hjem, hvis de tager på højskole efter afbruddet» (videregående skole). «På universitetsbacheloruddannelserne, er faldet (minsker frafallet) på ca. 33% efter et års studier for denne gruppen, med højskoleophold».

Veiledning og mentorordning

Som den danske undersøkelsen viser, bidrar folkehøgskolene til å øke unge voksnes sjanse for å fullføre studier. På norske folkehøgskoler går elever både med og uten fullført videregående skole. Den oppfølgingen folkehøgskolene gir elevene ved å være tett på gjennom sosialpedagogisk arbeid og veiledning gjennom skoleåret, bidrar til at elevene får økt læringslyst og motivasjon. Prof. Tom Tiller har beskrevet dette i sin bok om folkehøgskolen «Læringskoden – Fra karakterer til karakter» (2014)² Folkehøgskolen har også etablert en egen mentor-ordning. Dette for å kunne gi enda bedre støtte og oppfølging av elever som ønsker å fullføre videregående utdanning og gå videre med studier etter folkehøgskoleåret. Gjennomføringsgraden i høyere utdanning er høyere for søkere med gode karakterer fra videregående opplæring enn for søkere med dårlige karakterer. Det må derfor være et mål at flere evner å gjennomføre videregående opplæring – også gjennom mentorprosjektet i folkehøgskolene. Mentorprosjektet ble først etablert ved tre pilot-skoler, og blir nå videreført til andre folkehøgskoler gjennom kursing og oppfølging så langt det lar seg gjøre ut fra skolens ressursituasjon.

Det er mange tidligere folkehøgskoleelever, som i dag holder ulike posisjoner i samfunnet, som trekker frem hvor viktig året på folkehøgskole var for deres personlige utvikling. Møter med mennesker og læring på ulike arenaer har bidratt til læring for livet, og vi mener at folkehøgskoleelever står bedre rustet til å takle ulike utfordringer og til å se nye muligheter.

Elevundersøkelse

EPSI-undersøkelsen fra desember 2021 sier at «Elever ved norske folkehøgskoler er også meget godt tilfredse med året på folkehøgskole. Kompetente og engasjerte lærere i kombinasjon med godt

¹ Lenke til undersøkelsen: https://ffd.dk/media/12029/effektanalyse_fuld.pdf

² Lenke til boken «Læringskoden – fra karakterer til karakter»: <https://www.cappelendamm.no/laringskoden-tom-tiller-9788202452551>

sosialt miljø bidrar til at mange sitter igjen med et minne for livet. Majoriteten av elevene svarer at de gjerne anbefaler et år på folkehøgskole til andre»³.

Opptakssystemet

Et godt og velfungerende opptakssystem bør være organisert slik at det er rettferdig for søkerne ut fra karakterer, men systemet må også ha fleksibilitet nok til å ta opp de elevene som er mest motivert og egnet for studiet og som ikke avskjærer noen fra å studere om de har gjort andre valg tidlig i livet. Vi har bygget vårt samfunn på verdier om likeverd, respekt, mangfold og medmenneskelighet. Vi må derfor organisere opptaksordningen til høyere utdanning slik at mangfoldet av unge gis mulighet til å få vist fram sine evner.

Folkehøgskoleåret tilbyr et år hvor det er lagt opp til å utvikle elevenes karakter, ikke karakterer, som Tom Tiller (2014) uttrykker det. FHSR mener derfor at elever som velger et år på folkehøgskole, fortsatt skal kunne oppnå to tilleggs-poeng for gjennomført skoleår. Retten til tilleggs-poeng for bestått folkehøgskoleår er en viktig grunn til at dagens ungdom fortsatt holder folkehøgskole som et alternativ og en viktig læringsarena før de bestemmer seg for hva de vil videre i livet.

Folkehøgskolerådet stiller seg til rådighet for et møte med Opptaksutvalget for å drøfte nærmere problematikken knyttet til tilleggs-poeng dersom dette er ønskelig. Tilleggs-poengene er svært viktig for folkehøgskolene og folkehøgskolenes elever – og en ordning vi håper vi har bidratt til å belyse hvorfor bør videreføres.

Med vennlig hilsen Folkehøgskolerådet

Einar Opsvik /s/

leder

Anne Tingelstad Wøien /s/

daglig leder

³ EPSI-undersøkelse: <https://www.epsi-norway.org/wp-content/uploads/2021/12/Utdanningssektoren-2021-et-sammendrag.pdf?x14046>